

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Örnsköldsviks kommuns yttrande över en hållbar bioekonomistrategi - för ett välmående fossilfritt samhälle (SOU 2023:84) samt förnybart i tanken, ett styrmedelsförslag för en stärkt bioekonomi (SOU 2023:15)

Örnsköldsviks kommun är en av tre kommuner som fått betänkandet En hållbar bioekonomistrategi - för ett välmående fossilfritt samhälle (SOU 2023:84) samt delbetänkandet Förnybart i tanken, Ett styrmedelsförslag för en stärkt bioekonomi (SOU 2023:15) på remiss.

I Örnsköldsvik har det länge satsats på bioekonomiområdet och det finns ett kluster av företag som arbetar inom området och med grön omställning – allt från skog till cellulosa och helt nya produkter av olika restprodukter. Här finns även satsning på forskning inom området och tillgång till testbäddar. Till exempel finns det i anslutning till RISE-Processum befintliga infrastruktur och forskningsmiljöer i Örnsköldsvik en innovationsmiljö som möjliggör för företag att testa sina idéer i exempelvis pilothallen och för personal att arbeta i en dynamisk innovationsmiljö. Exempel på framtidsområden är bioteknik och CCS/CCU – infångning och användning av koldioxid – inklusive elektrokemi och till detta finns från tidigare befintliga områden som kemisk konvertering, lignin till drivmedel, cellulosa till nya produkter samt industriell avloppshantering. Sekab är exempel på ett företag som har en lång historia och tradition av att förädla etanol till biobaserade kemikalier. Exempel på annan typ av teknik som inte är biobaserad är Liquid Wind (projektutvecklare av elektrobränsleanläggningar med syfte att minska samhällets beroende av fossila bränslen genom storskalig produktion av klimatneutrala drivmedel till svårinställda sektorer som global sjöfart). Cinis Fertilizer tillverkar hållbart mineralgödsel baserat på restprodukter från bland annat elbilsbatteritillverkning och massaindustrin – vilket bidrar till jordbrukets gröna omställning. Metsä Board och Aditya Birla är exempel på företag inom processindustrin som finns i gruppen företag inom bioekonomiområdet. Örnsköldsvik är en stor skogskommun. Kopplat till bioekonomiområdet finns även digitalisering och IT, hydraulikkunnande med mera.

I norra Sverige finns många arbetsplatser som på olika sätt är kopplade till bioekonomi – en utvecklad processindustri, sågverk, skogsskötsel med mera. Den skogliga bioekonomin är ett av Västernorrlands styrkeområden i Västernorrlands regionala

innovationsstrategi för smart specialisering. Området lyfts även som centralt i regionala utvecklingsstrategin.

En strategi för bioekonomiområdet och ekonomiska incitament för att underlätta omställning och utveckling är något som Örnsköldsvik välkomnar.

Generella synpunkter

Rent allmänt är bägge betänkandena väl skrivna och adresserar områden som är viktiga för en grön omställning. Örnsköldsviks kommun håller med om utredningens bedömning att arbetet med åtgärder behöver genomföras så snart som möjligt inom ramen för strategin, det vill säga innan första handlingsplanen.

Det finns punkter som lyfts i yttrandet som Örnsköldsviks kommun vill betona och som till stora delar berör bägge utredningarna:

- Vikten av väl fungerande samverkan – det är ett komplext område med många hållbarhetsperspektiv, många strategier som kopplas ihop med de bägge förslagen, många myndigheter och andra aktörer som ska vara involverade och det är ett område som kräver snabb utveckling med finansiella satsningar. Det behöver även finnas en tydlighet var beslutsmandatet ligger då så många är involverade. Den gröna omställningen kräver långsiktighet och en hållbar plattform för att få önskad utveckling. Det är positivt att strategin föreslås ligga direkt under regeringen – samtidigt så är det val vart fjärde år, det behöver alltså finnas en samsyn så att utvecklingen inte blir för ryckig.
- Kommunen ser positivt på att det är inhemska företag som ska ta del av stöden. Det är viktigt att den inhemska förmågan utvecklas och tillvaratas – avseende bland annat kompetensförsörjning, ökat förädlingsvärde, försörjningsberedskap vid kris och krig.
- Vikten av utveckling av den blåa ekonomin på ett hållbart sätt – idag finns inte alltid tillräcklig forskning inom områden som kan vara intressanta för den blåa ekonomin.
- Det är inte enbart ny teknik som behöver utvecklas – det finns lösningar från tidigare som inte har varit kommersiellt gångbara, men som i satsning på grön omställning och ökat intresse för produkten kan tas till nästa nivå.
- De små och medelstora företagens möjligheter att ta del av stöd och utveckling behöver fördjupas. Investeringskostnaderna är vanligtvis stora och medför svåröverkomliga utmaningar för utveckling för små och medelstora företag. Det kan behövas mer än en ansökningsomgång per år

och hanteringen av ansökningar och senare de beviljade projekten ska vara effektivt.

- En mer utvecklad konsekvensanalys skulle vara ett stöd för kommunen då kommunen ska ta olika typer av beslut vid exempelvis etableringar, hantering av det egna markinnehavet inklusive skog, hur jordbruksmark ska prioriteras, miljö och hälsoskydd, redan existerande intressekonflikter som behöver synliggöras, arbete med kolsänkor, utvecklingen av blå ekonomi. Detta är viktigt att ha med sig i kommande handlingsplaner med mera och fungerar även som stöd i arbetet med tillståndspliktig verksamhet. Det kan även vara bra att göra en strategisk miljöbedömning av förslagen i bägge utredningarna.
- I underlagen hade det gärna fått lyftas något om pågående arbete att säkerställa såväl arbetsmiljö som att produkterna som tas fram är ”hälsosamma”. På EU-nivå pågår exempelvis ett arbete ” Safe and sustainable by design” ([Safe and sustainable by design - European Commission \(europa.eu\)](#)) och det finns även en förordning, Reach, ([Reach-förordningen - Kemikalieinspektionen](#)).
- För att få den effektivitet som behövs i omställningen så behöver existerande kompetens användas och fördjupas. Den pilothall och den samlade kompetens som utvecklats i Örnsköldsvik är exempel på resultatet av långvarigt arbete gemensamt av många aktörer.
- Synliggöra andra lösningar än den rent bioekonomiska, även om fokus är bioekonomi – många av dessa kräver mycket energi, men kan vara en del i en grön omställning.
- I samband med att betänkande skrivs så ska det ingå en konsekvensanalys där bland annat fråga kring jämställdhet lyfts. I betänkandet En hållbar bioekonomistrategi lyfts ”Eftersom skogsägare är den största kvinnliga företagarkategorin i landet, kan en bioekonomistrategi som bidrar till fler biobaserade lösningar från skogsråvara, eller dess restströmmar, medföra en positiv konsekvens för jämställdhet mellan män och kvinnor.”(s 236) – blir oklart på vilket sätt det blir en positiv konsekvens. Avseende bägge betänkandena så hade man kunnat lyfta kompetensförsörjningsområdet kopplat till jämställdhet då det är något som många arbetar med och för.
- Då detta är ett yttrande över statlig utredning så ska barnets bästa redan ha tagits i beaktande i förslaget, varför ingen generell prövning av barnets bästa har gjorts. Från Örnsköldsviks kommun lyfts att barn inte nämns i huvuddokumentet. I betänkandet kring bioekonomistrategi lyfts kommande generationers möjligheter att nyttja skogens resurser då skogsutredningen lyfts (s 123). Då ett grundläggande syfte är att möjliggöra ett fossilfritt välmående samhälle (bioekonomistrategin) samt

minska utsläpp från olika typer av fordon (förnybart i tanken) så stöder utredningarna indirekt barnets bästa.

- Det är positivt att kommuner ses som viktiga samarbetsparter – allt från att kunna fungera som facilitatorer till att bidra i risk- och sårbarhetsanalyser. Kommuner har kunskap om det geografiska området och de som lever, bor, verkar och vistas på platsen. Men kom ihåg att kommuner har begränsade resurser att möta alla förväntningar och det därmed är viktigt att tänka resurseffektivt.

Specifika synpunkter, En hållbar bioekonomistrategi – för ett välmående fossilfritt samhälle

Beslut om handlingsplan (s 16)

Regeringen föreslår vart fjärde år besluta om handlingsplaner med konkreta åtgärder. Handlingsplanerna kommer att beröra ett stort antal aktörer och vart fjärde år är en kort cykel. Inför nya handlingsplaner brukar man ha samråd med berörda och då krävs det administrativa resurser även för detta. Cyklerna kan med fördel utökas till vart 6:e år som exempelvis havsmiljöförvaltningen och vattenförvaltningen. Det är även många åtgärder som ska vidtas inför den första handlingsplanen, vilket kommer att kräva resurser.

Bioekonomins bidrag till ett hållbart samhälle (s 18)

En växande bioekonomi är viktig för att "förbättra möjligheterna att bo, leva och verka i hela landet". Örnsköldsviks kommun håller med om att satsning på växande bioekonomi bidrar till möjligheterna att bo, leva och verka i hela landet men vill vara tydlig med att i norra Sverige och i Örnsköldsvik finns en långvarig och levande kompetens och förmåga inom området bioekonomi och definierar sig därmed inte som ett icke-urbant område i detta hänseende. Att stärka arbetet med förädlingsvärdet, använda alla delar av råvaran samt utveckla användningen av restströmmar – inte enbart av själva råvaran utan också utifrån exempelvis alstrad värme i processen – är viktigt. Samtidigt behöver det finnas en medvetenhet om att ekosystemtjänsterna, såväl på land som vatten, är under hård press.

4.2 Bioekonomins klimatnytta

Strategins koppling till Sveriges klimatpaket omnämns men hade varit bra att även beskriva hur Sverige avser att utveckla de kompletterande åtgärder som landet förhandlat till sig kring klimatarbetet. Markanvändningen bidrar idag stort till att balansera Sveriges växthusgasutsläpp genom att vara mestadels kolsänka men även kolkälla. Det vill säga skogs- och jordbrukssektorn är också berörd.

Cirkulär ekonomi är ett viktigt begrepp och förhållningsätt ur ett resursperspektiv. Som betänkandet anger så utgår en cirkulär modell från mera naturliga processer i motsats till linjära produktionsmodeller. Den cirkulära modellen är också utgångspunkten för EU:s avfallshierarki som säger att ett avfallsförebyggande arbete är det mest resurseffektiva. Ett avfallsförebyggande arbete handlar om ändrad/minskad konsumtion. Strategin hade gärna fått nämna konsumtionsperspektivet och hur det cirkulära tänkandet och det traditionellt sett mer linjära tillväxttänkandet ska samspara.

6. Utmaningar som kan begränsa bioekonomins utveckling

I kapitel 6 lyfts flera områden som är utmanande, Örnsköldsviks kommun har berört några av dem under generella synpunkter, men det finns några punkter till som kommunen vill betona.

- Elnät, eldistribution och infrastruktur behöver utvecklas för att stärka den gröna omställningen – samtidigt medför det, även om stora delar landar på stat och statliga verk/bolag samt privata näringslivet, förväntningar på att kommunerna ska ha tillräckliga resurser för det planarbete som behöver göras, kommunala energibolag har möjlighet att investera och att en kommun har utrymmet att investera i infrastruktur
- Kommuner har avfallsmonopol, Örnsköldsviks kommun ser positivt på att avfall ses som en viktig del i den gröna omställningen, men vill samtidigt lyfta att det är ett omfattande arbete att ta fram och följa upp avfallsföreskrifter. Det är viktigt med en tidig dialog så att arbetet kan genomföras effektivt. Om exempelvis en ny produkt ska utvecklas så kan det innebära en revidering av föreskrifterna, dessa ska vanligtvis gå via kommunfullmäktige och även samrådas med länsstyrelsen.
- Tidskrävande tillståndsprocesser – det är positivt om detta kan effektiviseras, samtidigt måste det finnas tillräcklig tid för avvägningar av de olika hållbarhetsperspektiven och vilka konsekvenser som finns, det måste även finnas utrymme för exempelvis boende att reagera om tillstånd har konsekvenser för dem
- Örnsköldsviks kommun håller med om att kompetensförsörjning är en viktig fråga, samtidigt betonar Örnsköldsviks kommun individens rätt att välja vad hen utbildar sig till.

7.1.3 Bioekonomiutredningens perspektiv

I avsnittet har bland annat bristande elproduktion, elnät och annan infrastruktur lyfts fram som möjliga utmaningar för att kunna utveckla bioekonomin. Bristande elproduktion, elnät och annan infrastruktur påverkar långt bortom bioekonomins gränser och är fundamentala för ett resilient samhälle. För att landet ska kunna ha

hållbara och energieffektiva transporter så behövs inte bara förnybara drivmedel utan en adekvat utbyggd och modern infrastruktur i form av järnväg för såväl person- som godstransporter - i hela landet.

8. Förutsättningar för en svensk bioekonomistrategi

Betänkandet redovisar att en skogsutredning ska tillsättas och det öppnar upp för att ge denna bioekonomi strategi bättre plattform för en hållbar råvaruproduktion. Skogsutredningens slutsatser är en utgångspunkt för en hållbar svensk bioekonomi strategi. Med de nu kommande kraven på CSRD (corporate sustainability reporting directive) där företag ska redovisa såväl uppströms som nedströms påverkan så kommer råvaruproduktionen med största sannolikhet att inkluderas i värdekedjan.

9.1.1 Vision för bioekonomi strategin

En nationell bioekonomistrategi anges ha goda förutsättningar att komplettera och förstärka flera politikområden och andra nationella strategier och program. Det övergripande målet med denna strategi anges vara "en hållbar bioekonomi som bidrar till förnyelse och till ett välmående fossilfritt samhälle". För att denna strategi ska kunna stärka flera politikområden är det viktigt att tydliggöra helheten kring de intressekonflikter som finns i dagsläget kring dessa politikområden. Det gör inte detta betänkande.

Ett välmående samhälle är ett hållbart samhälle där Agenda 2030:s övergripande mål är tydliga och integrerade i arbetet och med varandra. Betänkandet redovisar underlagets koppling till Agenda 2030 men inte hur intressekonflikter ska kunna hanteras mellan berörda politikområden. Man omnämner i förbifarten intressekonflikter kring markanvändningen men dessa konflikter är av stor vikt för att nå en hållbar råvaruproduktion, vilket strategin själv pekar ut som viktig utgångspunkt.

Strategin visar på olika sektorer som tillsammans föreslås ska ingå i bioekonomi strategins arbete. Att vilja ha en hållbar tillväxt genom bioekonomin med argument att en biobaserad ekonomi bidrar till minskade växthusgasutsläpp kan vara sant å ena sidan om det endast är klimatarbetet som räknas gällande ekologisk hållbarhet. Idag räknar samhället på att CO₂-molekyler från biomassa har noll påverkan i atmosfären medan molekyler från fossil energi ger en negativ påverkan - men atmosfären bryr sig inte om var molekylen kommer ifrån.

9.2.1 Kvantitativa indikatorer och målnivåer

Informationen ger inget stöd kring huruvida dessa målnivåer är realistiska eller inte utifrån att bioekonomin ska utgå från en hållbar råvaruproduktion. Vilket

"storleksfönster" finns det med stöd för en hållbar råvaruproduktion och är målen i korrelation med detta fönster?

11.4 Samhällsekonomiska konsekvenser

Syftet med en samhällsekonomisk analys anges vara att skapa ett bättre beslutsunderlag genom att beskriva konsekvenserna av ett förslag och vilka ekonomiska följder det kan få. Det är positivt att utredningen arbetar med samhällsekonomiska konsekvenser. Samtidigt är det inte säkert att exempelvis antalet arbetstillfällen ökar då produktionen ökar, så det är viktigt att hela tiden ifrågasätta och utveckla modellen.

11.7.2 Berörda verksamheter och aktörer - Konsumenter

De samhällsekonomiska konsekvenser som anges till konsumenter är att genom stärkt tillväxt och sysselsättning så stärks offentlig service. På samma sätt som ökade kostnader för producentansvaret för förpackningar kommer att tas ut av konsumenterna så kommer kostnader i produktionsledet av drivmedel, mellanprodukter eller byggda trähus att tas ut av konsumenterna - på ett eller annat sätt. Konsekvenserna kan därmed vara negativa också och på andra nivåer i samhället.

11.7.3 Klimat och miljö

Föreslagna åtgärders påverkan på miljö kvalitetsmålen redovisar endast möjliga positiva effekter - oftast gentemot målet Minskad klimatpåverkan. Det hade gett större trovärdighet att även visa på negativa konsekvenser på miljö kvalitetsmålen. För att ge ett exempel: en sakfråga är uppdraget med att revidera Sveriges havsplaner där uppdraget fokuserar på kraftigt utökad energiproduktion av vindkraft till havs. Det blir positiva konsekvenser på miljö kvalitetsmålet minskad klimatpåverkan genom mer förnybar energi men andra intressen påverkas negativt om alla föreslagna områden byggs ut.

Förnybart i tanken - ett styrmedelsförslag för en stärkt bioekonomi

Vision och mål

Inga nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Visionen går i linje med våra svenska klimatmål men utgår från hur utsläppen räknas idag. Klimatfrågan blir alltmer akut och att räkna utsläpp från samhället kommer förmodligen inte att räcka då atmosfären påverkas av de naturliga system som vi idag inte räknar på. Skog, jordbruksmark samt akvatiska/marina ekosystem är både kolkälla och kolsänka beroende på omständigheterna. Kunskapen om ekosystemen har ökat,

men arbetet behöver fortsätta för att ha korrekta underlag vid avvägningar och beslut.

2.2.3 Nationella mål

I avsnittet omnämns Agenda 2030 och att regeringen utsett en nationell samordnare för Agenda 2030 arbetet. Den nationella samordnaren har lämnat slutredovisning och uppdraget är avslutat.

Helt korrekt kopplas delbetänkandet till Sveriges klimatmål och att Sveriges arbete för att nå de transportrelaterade målen baseras i huvudsak på tre tillvägagångssätt; ett mer transporteffektivt samhälle, mer energieffektiva fordon och farkoster samt ökad användning av förnybara drivmedel. Det är endast den sista punkten som kopplar till detta förslag.

Det som saknas i redovisningen kring vad Sverige behöver göra i sitt arbete med de transportrelaterade målen är hur landet ska få ett transporteffektivt samhälle. En av utmaningarna för bioekonomin är infrastrukturen i landet eller mera konkret bristen på adekvat och modern järnväg för såväl person- som godstrafik. En adekvat järnväg i hela landet skulle avlasta vägnätet, avlasta behovet av förnybara drivmedel samt ge ett fungerande resealternativ. Idag är resa med bil det bästa alternativet i stora delar av Sverige. Ett fungerande transportsystem är även viktigt utifrån beredskapsperspektivet.

Konsekvenser

Målet i delbetänkandet är till 2035 en årlig tillkommande produktion om 20 TWh flytande förnybara drivmedel och mellanprodukter. Delbetänkandet redovisar endast hur mycket efterfrågan bedöms öka eller hur mycket som ökningen kan ersätta i minskade utsläpp. Målet är satt utifrån behov och i utredningen uppges att man inte gjort några nya beräkningar vad gäller tillgången på biomassa av restprodukter utan har utgått från tidigare beräkningar från forskare som bedömt möjligheten att använda mer restströmmar från de gröna näringarna utan att det påverkar andra miljömål negativt.

Utgångspunkten idag, genom att miljömålen påverkas negativt inom såväl jordbruket, skogsbruket som havs- och vattenförvaltning, är inte utan utmaningar om bioekonomi strategin och den i detta delbetänkande produktion av förnybara drivmedel ska vila på en hållbar råvaruproduktion. Att förlita sig på att enbart förnybara drivmedel ska ersätta fossila drivmedel innebär enormt tryck på globala ekosystem som behövs för utveckling av de områden som nämns i bioekonomi strategin, livsmedelsförsörjning, turism, boendemiljöer samt biologisk mångfald.

Samverkan mellan aktörer, konsekvensanalyser med mera som ger bra beslutsunderlag blir centralt för att lyckas.

Sammanfattande slutord

En strategi för bioekonomiområdet och ekonomiska incitament för att underlätta omställning och utveckling är något som Örnsköldsvik välkomnar. Kommentarer har som syfte att underlätta beslut som möjliggör grön omställning och utveckling av bioekonomiområdet i synnerhet ur ett mer operativt perspektiv. För Örnsköldsviks kommun är bioekonomiområdet sedan länge prioriterat. Utredningens förslag att arbetet med åtgärder genomförs så snart som möjligt inom ramen för strategin, innan första handlingsplanen, ställer sig kommunen helt bakom. Förslaget till strategi stöder en mer resurseffektiv, motståndskraftig och konkurrenskraftig bioekonomi i hela landet.

Örnsköldsviks kommun

Anna-Britta Åkerlind (C)
Kommunstyrelsens ordförande

Signering

Följande parter har signerat detta dokument

Namn: ANNA-BRITTA ÅKERLIND

Datum: 2024-09-04 10:29

Signerat kryptografiskt SHA-256 hashvärde:

21DA768B89E469FD0818E8CA5B281E2264F48BFD30333AD2D72F6981C891D971